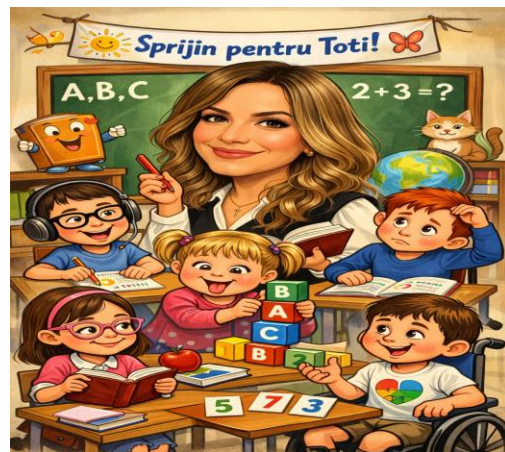

Împreună pentru reușita fiecărui copil

INTERVENȚII ȘI STRATEGII ÎN TULBURĂRILE DE ÎNVĂȚARE

Prof. itinerant și de sprijin Balog Alina-Marcela

Aspecte teoretice

Tulburările de învățare:

- grup eterogen de tulburări cu origine biologică
- debut în perioada de dezvoltare prin deficitele specifice în abilitatea de a percepe și a procesa eficient și corect informația
- se caracterizează prin dificultăți la nivelul deprinderilor instrumentale : citit, scris și/sau calcul matematic
- sunt specifice, ele nedatorându-se deficitului intelectual, deficitelor senzoriale, condițiilor nefavorabile învățării etc.
- specificitatea este dată și de limitare unor deficite la un domeniu sau chiar la o abilitate.

criterii diagnostice

Criteriul simptomatologic:

- de constatare a prezenței persistente a simptomatologiei: persistența fiind operaționalizată prin prezența continuă a simptomelor pe *o perioadă de cel puțin 6 luni*, în ciuda oferirii unei intervenții care a vizat aceste dificultăți.

Simptomatologia subliniată prin DSM-5 se poate grupa pe următoarele trei domenii de abilitate:

- **Citire** (parametrii simptomatologici urmăriți fiind: corectitudinea, fluența și comprehensiunea),
- **Scriere** (corectitudine sub aspectul ortografiei cuvântului, a regulilor gramaticale și de punctuație, exprimare în scris sub aspectul clarității și al organizării)
- **Matematică** (simț numeric, fapte aritmetice, calcul matematic corect și fluent și raționament matematic acurat).

Simptomatologie

- citește cu erori sau într-un ritm lent sau cu efort
- întâmpină dificultăți în înțelegerea celor citite
- are dificultăți în scrierea ortografică a cuvintelor
- are dificultăți la nivelul exprimării în scris
- prezintă dificultăți la nivelul simțului numeric, al memorării faptelor aritmetice și al realizării calculului
- dificultăți în realizarea raționamentului matematic.

Diagnostic diferențial cu:

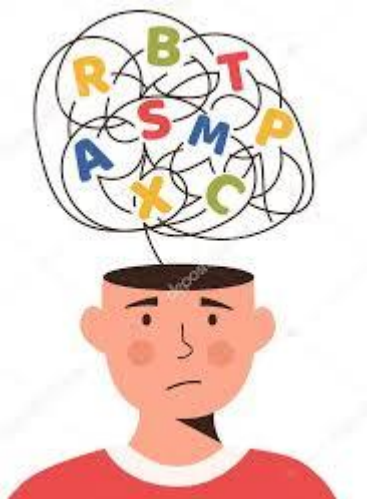
- *Fluctuații normale ale performanței școlare, în sens negativ*
- *Dizabilitate intelectuală*
- *Dificultăți de învățare datorate unor tulburări neurologice sau senzoriale*
- *Tulburări neurocognitive*
- *ADHD*
- *Tulburări psihotice*

Diferențele dintre dificultățile de învățare și tulburările de învățare

Dificultăți de învățare	Tulburări de învățare
- temporare, pot fi remediate. - retard mai puțin important, mai omogen sub aspectul profilului reușitelor și eșecurilor, iar erorile sunt comune copiilor mai mici. - pot să apară în diferite etape ale învățării, se instalează treptat prin acumulări ale lacunelor de învățare. - factori extrinseci individuali, precum o predare defectuoasă, nesistematică, condiții socio-economice precare, motivație, interes scăzut.	- persistente, rezistente la intervenție. -retardul în achiziții este marcant, profilul reușitelor și eșecurilor este mai omogen. -debut timpuriu în învățare. -factori biologici.

Dislexia

“Dislexia este o dificultate specifică de învățare care afectează achiziționarea, dezvoltarea abilităților de citire și a celor relaționate cu structurarea limbajului. Este posibil ca această condiție să fie congenitală și să se păstreze pe parcursul întregii vieți. Se caracterizează prin dificultăți la nivelul procesărilor fonologice, numire rapidă, memorie de lucru, viteză de procesare și dezvoltarea abilităților la un nivel inegal cu cel al abilităților lui cognitive. Este rezistentă la metodele convenționale, clasice de predare, dar efectul ei poate fi redus prin intervenție individualizată adecvată, inclusiv prin aportul tehnologiei și al consilierii de suport” (Asociația britanică a dislexiei, 2007).

Simptomatologie:

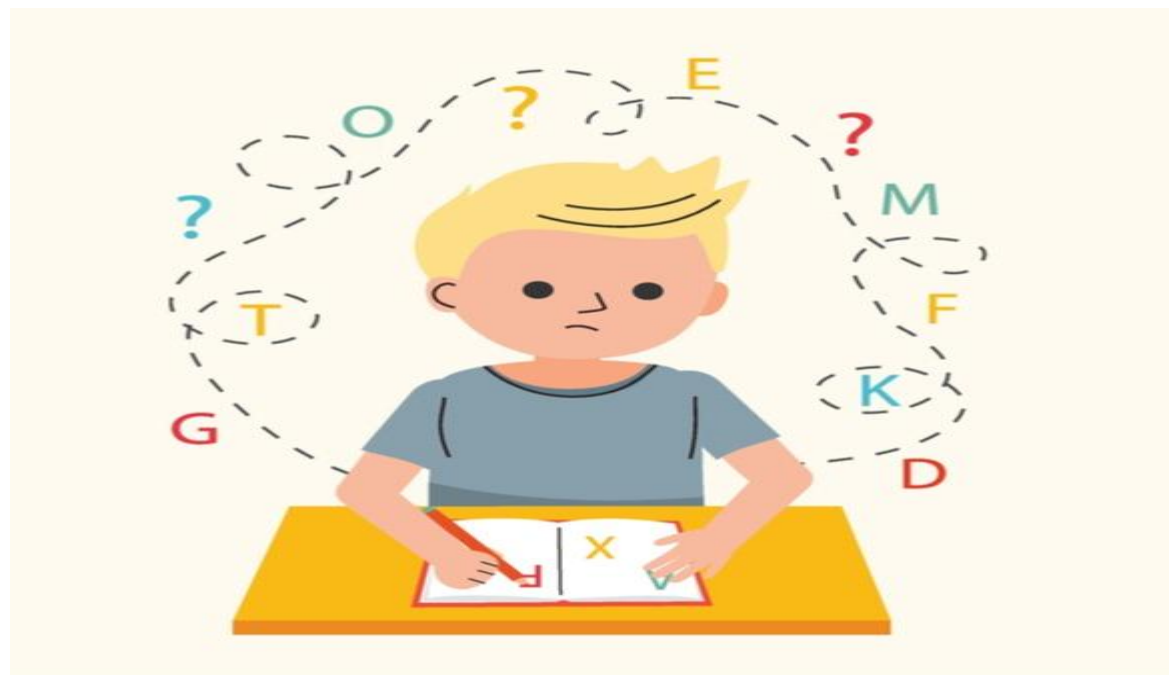
- viteză de citire semnificativ redusă (necesita de 2-3 ori mai mult timp decât alți copii pentru a citi),
- comprehensiune scăzută a celor citite,
- corespondența fonem-grafem se face mai greu,
- înlocuirea cuvintelor dificile cu unele simple,
- erori frecvente în decodare prin înlocuirea, omisiunea literelor, inversiunea literelor asemănătoare din punct de vedere grafic,
- adăugiri de litere,
- probleme de orientare spațială și temporală,
- evitarea activităților ce presupun citirea, dificultăți de rezumare a unui text citit, probleme de ortografie.

Disgrafia

Disgrafia este termenul folosit pentru dificultățile de învățare în a scrierii. Dificultățile de învățare a scrierii iau forme variate, de la erori la nivelul literelor, erori sintactice și erori de punctuație până la organizarea grafică a paragrafelor ca atare (Ungureanu, 1998).

Specificatorii din DSM-5 visează:

- scrierea corectă, scrierea corectă sub aspect gramatical și al punctuației,
- claritatea sau organizarea exprimării scrise.

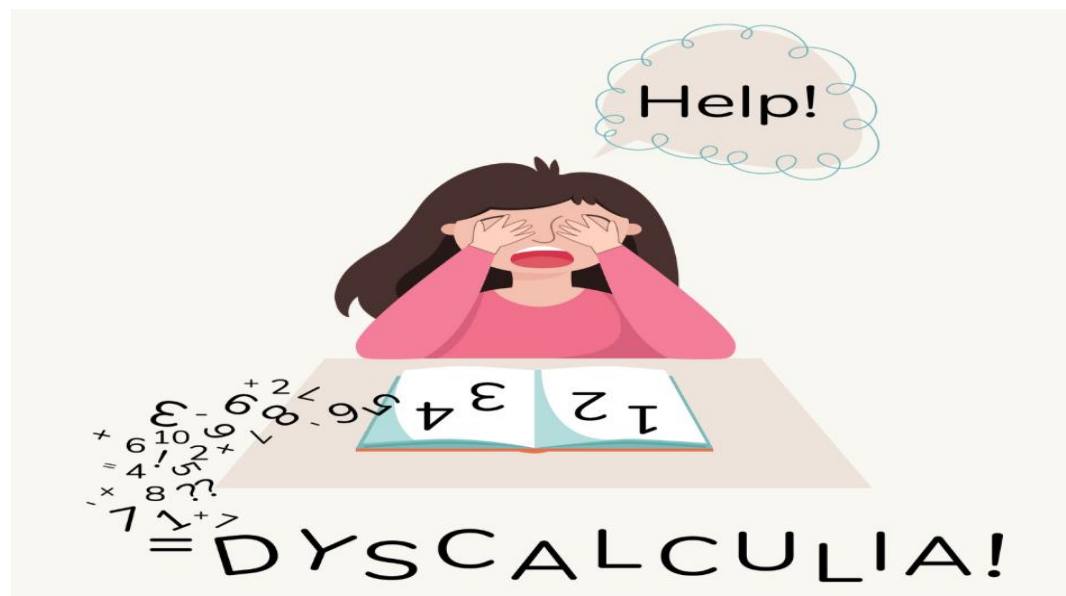

Discalculia

Cum se manifestă :

- dificultăți în a asocia numărul cu cantitatea,
- nu reușește să învețe numerele la vârsta corespunzătoare,
- memorie lacunară,
- dificultăți în efectuarea adunărilor și scăderilor,
- tulburări de lateralitate și spațio-temporale,
- nu reușește să-și dea seama ce număr lipsește dintr-un rând.

Discalculia, este o condiție care afectează posibilitatea achiziționării abilităților aritmetice. Persoanele cu discalculie pot avea dificultăți în înțelegerea conceptelor numerice simple, în înțelegerea intuitivă a numerelor, precum și probleme în memorarea faptelor aritmetice și a procedurilor. Chiar în condițiile în care oferă un răspuns corect sau utilizează o metodă adecvată, este posibil să facă acest lucru mecanic sau fără încredere (Departament for Education and Skills din Marea Britanie).

Când se face diagnosticarea:

- **Diagnosticul dislexiei și al disgrafiei** se va pune abia începând cu **clasa a II-a**, pentru ca elevul să aibă suficient timp să își automatizeze deprinderea de citire.
- Diagnosticarea **disortografiei și a discalculiei** se va putea face abia începând cu **clasa a III-a**.
- ❖ Referitor la diagnosticul disortografiei, trebuie să facem mențiunea că în clasa a II-a copiii sunt familiarizați cu unele reguli de scriere ortografică, dar majoritatea ortogramelor sunt introduse formal, discutate, explicate, aplicate și exersate abia începând cu clasa a III-a o parte, unele reguli ortografice sunt introduse în clasele a IV-a și a V-a.

Intervenție Dislexie

Conștientizare fonologică

Scop: elevul să audă și să manipuleze sunetele din cuvânt

- identificarea sunetului inițial (Cu ce sunet începe cuvântul *mama*?)
- sortare după sunet (imagini cu m/ s/ ...)
- eliminare sunet (spune *lac* fără "l")
- despărțire în silabe cu bățai din palme
- jocuri de rime

Correspondență literă-sunet

Scop: legarea grafem-fonem

- asociere literă cu imagine (m cu măr)
- litere tactile (din plastilină, pe nisip)
- trasare de litere pe suporturi diferite
- vânătarea de litere în text
- jocuri de tip Bingo, vânătarea de litere în text

Citire silabică și decodare

Scop: automatizarea citirii.

- citire pe silabe
- Construire de cuvinte din silabe
- Citirea repetată a aceluiași text scurt
- Citire pe culori (silabe colorate diferit)

Fluență și automatizare

Scop: creșterea vitezei

- Citirea cronometrată
- Liste de cuvinte frecvente
- Repetarea zilnică a listei
- Citire ritmată
- Jocuri tip "flashcards"

Scrierea și ortografie

Scop: fixarea formei cuvântului

- dictare pe silabe
- cuvinte lacunare
- aranjarea literelor pentru a forma un cuvânt
- copiere liberă sau pe spații punctate
- *Detectivul greșelilor*, corectarea unui text

Discriminare vizuală

Scop: diferențierea literelor similare

- b, d, p, q sortare
- Găsește litera dintr-un șir
- Puzzle de litere
- Asociere literă mică cu literă mare
- Jocuri de memorie vizuală cu litere

Înțelegerea textului

Scop: creșterea vitezei

- Citirea cronometrată
- Liste de cuvinte frecvente
- Repetarea zilnică a listei
- Citire ritmată
- Jocuri tip "flashcards"

- Timp suplimentar la teste și citire
- Text cu font prietenos
- Evitarea citirii cu voce tare în fața clasei
- Evaluare orală în locul celei scrise
- Evidențierea vizuală a informațiilor prin culori, scheme
- Sublinierea ideilor principale
- Accent pe efort nu pe greșeli
- Aplicații de citire automată
- Audiobooks

Exemple activități

Ciclul primar

Obiectiv: citire silabică, corespondență fonem-grafem

1. Citește silabele:

ma me mi mo mu

sa se si so su

la le li lo lu

2. Unește și formează cuvinte:

ma + sa = _____ mi + na = _____

lu + na = _____ ca + na = _____

3. Completează cu silaba potrivită (ma/ sa/ la):

_____mă _____te _____re _____mă

4. Încercuiește litera "m"

a m e u i n g m n

5. Desenează ce ai citit.

Ciclul gimanzial

Obiectiv: fluentă, ortografie, înțelegere

1. Citește textul:

"Mihai merge în fiecare dimineață la școală pe jos. Drumul trece printr-un parc mare, plin de copaci. Uneori se oprește să asculte păsările."

2. Răspunde la întrebări:

Cum merge Mihai la școală?

Pe unde trece drumul?

Ce face uneori Mihai?

3. Găsește greșelile și corectează-le.

Miai merje la scoală. Drumu trece pintrun parc. El ascută paserile.

4. Completează cu forma corectă copii/ copiii:

Am văzut doi _____. _____ aleargă.

5. Scrie 4-5 propoziții despre drumul tău spre școală.

Intervenție Disgrafie

Motricitatea fină

Scop: controlul degetelor și stabilitatea mâinii

- Modelaj
- Înșiruire mărgel
- Prindere cu penseta
- Decupare pe contur
- Trasare după șabloane

Grafomotricitate

Scop: control direcție, presiune, fluiditate

- Pregrafisme
- Trasee grafice
- Copiere modele grafice
- Desen
- Exerciții de presiune: tare, ușor

Formarea literelor

Scop: corectitudinea grafemelor

- Trasare pe litere punctate
- Litere în nisip/ făină
- Litere din plastilină
- Scrierea pe linii colorate
- Grupuri de litere similare

Organizare în pagină

Scop: lizibilitate

- Scriere în casete
- Spații marcate cu punct
- Degetul între cuvinte
- Rânduri evidențiate color
- Copiere cu ghidaj

Copiere și dictare

Scop: automatizare

- Copiere literă, silabă, cuvânt, propoziție
- Dictare silabe, cuvinte, propoziții

Fluență în scriere

Scop: viteză

- Scriere repetată cu cronometru
- Liste de cuvinte frecvente
- Propoziții scurte repetate
- Copiere ritmată
- ”Câte cuvinte poți scrie într-un minut?

Discriminare vizual- grafică

Scop: diferențiere litere similare

- b, d, p, q scriere alternativă
- Litere în pereche
- Potrivire literă de mână cu litera de tipar
- Găsește litera greșită.

Activități ludice

- Bingo cu litere
- Domin cu cuvinte
- Scriere la tablă
- Scriere în aer
- Ghicitori
- Aplicații cu scriere digitală

Strategii compensatorii

- Scriere la calculator
- Caiet cu linii speciale
- Pix ergonomic
- Șabloane literă
- Dictare vocală
- Fișă cu spațiere mare

Principii:

- Zilnic câteva minute
- Multisenzorial
- Progres: formă- mărime- spațiere- viteză
- Feedback imediat
- Accent pe lizibilitate, nu pe perfecțiune
- Alternare scriere- pauză

Exemple de activități

Ciclu primar

Obiectiv: control grafomotor, formare literem spațiere

1. Trasează după model:

/ / / / /

| | |

2. Trasează literele pe contur:

A M U N I E R

3. Copiază cuvintele cu spațiu între ele:

mama, luna, mare, lama

4. Spațiere cuvinte: pune degetul între cuvinte și rescrie corect.

Mamaaremere. _____

5. Copiază textul având grijă la aranjarea în pagină și distanța dintre cuvinte.

Ciclu gimnazial

Obiectiv: lizibilitate, ortografie, organizare

1. Rescrie lizibil fiecare cuvânt de două ori. Atenție la mărime!

dimineața _____

Școală _____

2. Corectează textul. Scrie corect și lizibil.

Eu meerglașcoală. Copiiiînvață frumos. Trec prinparculmare.

3. Copiază propoziția cu atenție la rând.

Copiii merg la școală dimineața.

4. De câte ori poți să scrii cuvântul *școală* într-un minut? Atenție de mărime, lizibilitate, așezare în rând, spațiu între cuvinte.

5. Scrie 4-5 propoziții despre școala ta.

Intervenție Discalculie

Sensul numărului

Scop: legătura număr-cantitate

Asociere număr- obiecte

Numărare obiecte reale

Construim turnul X numere

Pune atâta cât arată cifra

Ordine crescătoare/ descrescătoare cu obiecte

Comparare și relații

Scop: mai mult/ mai puțin/ egal

Care mulțime e mai mare?

Care obiect din sală e mai mare/ mic?

Semnele $<$ $>$ $=$ cu jetoane

Completează: 5 este mai mare decât _____

Balansoar de cantități- colaj

Linia numerică

Scop: poziția numerelor

Ce număr lipsește?

Vecinii numerelor

Adunare prin pași pe linie

Scădere prin pași pe linie înapoi

Sari pe linie din 2 în 2

Operații concrete

Scop: înțelegerea calculului

Adunare cu obiecte

Scădere cu obiecte

Desccompuneri

Povești matematice

Jocuri de rol- La piață

Colorare după coduri.

Sistem zecimal

Scop: zeci-unități

Bețișoare legate câte 10

Descompune $23 = 2Z + 3U$

Construiește numărul dat

Compară 34 și 43 folosindu-te de materiale

Încercuiește cifra zecilor

Probleme simple

Scop: traducere limbaj-calcul

Ai 3 mere și mai primești 2.

Alege operația corectă.

Completează problema.

Compune o problemă pe baza imaginii.

Activități ludice

Zaruri + adunare

Magazin cu bani de jucărie

Șotron numeric

Pescuit cu numere

Bingo matematic

Aplicații interactive

Strategii compensatorii

Linia numerică pe bancă

Tabel înmulțire/ împărțire vizual

Calculator pentru exercițiile lungi

Culori pentru sute/

zeci/ unități

Exemple de activități

1. Numără și scrie cifra:

oooooooo _____

oooo _____

2. Unește cantitatea cu cifra:

OOO 6

OOOOOOO 2

3. Compară numerele folosind unul din semnele $<$ $>$ $=$

4 ___ 7 2 ___ 1

4. Completează vecinii numerelor:

___ 5 ___ ___ 8 ___

5. Adună liniile:

/// + // =

6. Scade prin tăiere:

//// - // =

7. Desenează și rezolvă problema:

Ana are 3 mere. Primește încă 4. Câte mere are în total?

___ + ___ = ___

8. Descompune în zeci și unități:

23 = ___ Z + ___ U 45 = ___ Z + ___ U

9. Construiește numărul:

3Z + 5U = ___ 1Z + 3U = ___

10. Adună numerele: $34 + 35 =$

11. Scade numerele: $67 - 33 =$

12. Un elev are 23 de lei. Mai primește 14. Câți lei are?

___ - ___ = ___

13. Într-o cutie sunt 45 de creioane. Eu folosesc 12. Câte creioane rămân?

___ - ___ = ___

Profesorul itinerant și de sprijin- un sprijin pentru reușita fiecărui copil!

Rolul profesorului de sprijin este esențial în cazul elevilor cu tulburări de învățare. Acesta reprezintă ”puntea” dintre elev, profesor și curriculum.

Ce face profesorul de sprijin în cazul elevilor cu tulburări de învățare?

1. Evaluează și identifică nevoile elevului

2. Discută cu membrii echipei multidisciplinare

3. Elaborează și implementează PIP și PSI

4. Intervenție directă cu elevul

5. Realizează adaptarea curriculară și a evaluării alături de cadrele de la clasă

6. Păstrează permanent dialogul cu profesorii de la clasă și oferă sprijin asupra strategiilor didactice și explicații privind particularitățile tulburării

7. Colaborează cu familia

8. Monitorizează progresul

Bibliografie

David, C., (2015). *Tulburările de învățare*, publicat în Psihopedagogie Specială- Modele de intervenție, București: Editura Polirom.

Revistă școlară Programe și servicii de intervenție psihopedagogică la elevii cu CES, 2018, ISSN 2668-0262

Roșan (2013) Cartea albă a psihopedagogiei speciale, Cluj-Napoca

Roșan (2015) Psihopedagogie specială. Modele de evaluare și intervenție, Editura Polirom, Cluj-Napoca

https://asttlr.files.wordpress.com/2017/10/rrttlc_2017_vol4_nr2.pdf

<http://crdeii.ro/wp-content/uploads/2019/01/Revista-online-Simpozion-National-7dec-2018-Cluj.pdf>

<http://psihoped.psiedu.ubbcluj.ro/caPPS/24%20-%20Carolina%20BODEA-HATEGAN.pdf>